ENCIKLIKA FUQ L-ART IMQADDSA

(Jaqbad mal-għadd ta' Jannar - Marzu, p. 2)

II. — IL-FRANĠISKANI F'NAZARET

Għax huwa sewwasew f'Nazaret li wieħed jagħraf it-tifsir tal-qagħda tal-Patrijiet Minuri fl-Art Imqaddsa. Għalkemm is-Santwarju ta' Nazaret ma waqax f'idejn il-Franġiskani sa mill-bidunett, nafu li kien wieħed mis-Santwarji li l-Franġiskani kienu jżuru fil-pellegrinaġġi tagħhom, għax kien il-post fejn il-Verb Etern sar Bniedem. F'dawk iż-żmenijiet il-patrijiet kien għad m'għandhomx kunvent fejn jgħammru. Il-qagħda tagħhom xejn u wisq stabbili tibda fis-seklu sittax, meta ġie lilhom mogħti l-permess li jibnu knisja u dar ċkejkna. Imma kien għal ftit żmien. Fis-sena 1620 daħlu f'Nazaret għal kollox, bil ħila tal-Kustodju Patri Tumas Obicini minn Novara, li xtara l-post u bagħat xi reliġjużi joqgħodu hemm. Malajr il-patrijiet bdew ix-xogħol tagħhom, jiffunzjonaw fil-knisja u jaħsbu għas-salvazzjoni ta' l-erwieħ. Issa l-Kustodja kabbret il-għan tax-xogħlijiet tagħha: il-kisba ta' wieħed mis-santwarji ewlenin ta' l-Art Imqaddsa. Kienet ġrajja glorjuża, li fetħet it-triq biex ikun hemm aktar għaqda u żvilupp mas-santwarji l-oħra, ftit jew xejn importanti, tal-Galilea, bħalma kienu dawk ta' Yaffja, Seforis, Najm, Kana, it-Tabor, Tiberijade, Tabqgħa, Kafarnahum u oħrajn.

Ukoll wara din is-sistemazzjoni definittiva tal-Franġiskani, il-ħidma fis-Santwarju ta' Nazaret ma mxietx dejjem fil-paċi, għax matul is-sekli XVII u XVIII mhux darba u tnejn ir-reliġjużi kellhom jaħarbu, għax ġew ippersegwitati, iċċarċar id-demm, u djarhom ġew misruqa, maħruqa u mħollija ħerba. Imma Nazaret ma ġietx abbandunata. Insibu li f'ċertu żmien, biex il qagħda tagħhom tkun aktar fiż-żgur, is-Superjuri tal-Patrijiet ġew magħżula mill-awtoritajiet ċivili bħala rappreżentanti tagħhom f'Nazaret u fl-inħawi ta' madwarha.

M'għandniex xi ngħidu li meta fis-seklu XIX il-qagħda politika tjiebet, kemm is-Santwarju u kemm il-patrijiet ta' Nazaret ħadu r-ruħ u setgħu jaħdmu b'aktar ħelsien; minn Nazaret xterdet mal-Galilea kollha sal jiem tal-lum xejra ta' ħajja kattolika. F'Nazaret insibu miġbura kull xorta ta' ħidma Franġiskana fl-Art Imqaddsa.

IL-ĦARSIEN U L-IŻVILUPP TAS-SANTWARJU

Kif il-Franġiskani kisbu l-post, bnew knisja ġdida li ġiet imbierka fl-1632; biż-żmien din iġġarrfet u minflokha nbniet oħra li ġiet miftuħa fl-1730; din ġiet imkabbra ħafna fl-1877. Ix-xewqa tal-Patrijiet kienet iżda għadha ma ġietx maqtugħa: huma riedu jibnu Bażilika vera fuq il-post fejn twettqet l akbar ġrajja tas-salvazzjoni tagħna — l-Inkarnazzjoni tal-Verb magħmul Bniedem. Għalhekk kif intemmet l-ewwel gwerra dinjija, intħaseb biex isir xi ħaġa. Meta fl-1924 il-Papa Piju XI ġie mgħarraf b'din l-aħbar, "wera l-għoġba kbira ta' qalbu u

ghamel hila lil min kien se jibda dan ix-xoghol".

Ghaddew tletin sena ohra qabel ma fis-sena 1954, l-ewwel ċentinarju tal-proklamazzjoni tad-domma tat-Tnissil bla Tebgha ta' Marija SS. ma deher li l-holma kienet waslet biex titwettaq. Ghal darb'ohra nqalghu diffikultajiet ġodda: fl-1959 inghata bidu ghax-xoghol fuq disinn maghmul mill-perit Giovanni Muzio u il-darba 'ma jghinx biex jinżamm haj l-ispirtu ta' talb u ta' tjieba, u dan bi nhar u bil-lejl, kif jitlob ċerimonjal miktub ghal tapposta ghal Nazaret mill-Kustodju Patri Tumas Obicini. Niehu pjaċir infakkarkom kif fil-pellegrinaġġ tieghu ta' l-1964 il-Papa Pawlu VI xandar messaġġ, sewwasew minn Nazaret, messaġġ ta' spiritwalità liema bhalha, li juri kif ahna mill-hajja qad-

Dehra ta' Nazaret qabel ma nbniet il-Bażilika.

llum, wara ghaxar snin, stajna nassistu ghall-konsagrazzjoni ta' dan it-Tempju tassew kbir u sabih.

L-ISPIRITWALITA' LI QED TIXXANDAR MINN DAN IS-SANTWARJU

Il-ġebel li bih jinbnew is-Santwarji m'ghandu l-ebda tifsir ghat-tjieba u d-devozzjoni nisranija, kemm disa tal-Familja ta' Nazaret nistghu niehdu tliet taghlimiet: ta' skiet, ta' hajja familjari u ta' xoghol, taghlimiet dawn li johorġu minn dik l-ispiritwalità li tpoġġielna quddiem ghajnejna Nazaret, li tistedinna sabiex nilbsu hajja tassew interjuri fix-xoghol u fl-ghemil taghna.

U mal-qima tas-Santwarju nghaqdet f'Nazaret sa mill-bidu l-*ghajnu-*

ma tal-Pellegrini. Il-pellegrin Verniero li kiteb fis-sena 1635 igħid li fl-istess kunvent tal-patrijiet kien hemm bħal speċi ta' lukanda żgħira. Fl-1800 ġie mibni ospizju ġdid; dejjem imkabbar u mtejjeb ġie mibni mill-ġdid fl-1897; illum dan l-ospizju hu magħruf mill-pellegrini kollha bl-isem ġdid ta' *Casa Nova*.

F'Nazaret ma setgħetx tonqos is-sejħa missjunarja ta' l-Art Imqaddsa. Nazaret hija ċentru ta' ħidma pastorali u parrokkjali. Din il-ħidma, mibdija fis-seklu XVII kibret bil-kosta minħabba ċ-ċirkustanzi favorevoli tas-seklu li għadda. Illum insibu ħafna fondazzjonijiet ta' komunitajiet kattoliċi tassew numerużi, biex ma nsemmux il-ħafna parroċċi ta' rit Latin fl-inħawi ta' Nazaret, bħal ma ngħidu dik ta' Yaffja, Mużejdel, Kana, Tiberijade, Safed, u oħrajn.

Mal-ħidma għall-erwieħ, ukoll jekk ta' riti oħra u b'rispett tassew kbir lejhom, insibu xogħol ieħor mixtieq mill-Knisja, li huwa l-għaqda ta' l-aħwa mifrudin, speċjalment tal-Griegi. Insibu wkoll f'Nazaret ħidma kbira soċjali li nbdiet sa mill-ewwel snin tad-daħla tal-Patrijiet Franġiskani fis-Santwarju. Fl-*Istatuta Pro Terra Sancta*, magħmula fil-Kapitlu Ġenerali ta' Toledo fl-1645 hemm maħsub għall-skola ta' tfal ukoll għall-belt ta' Nazaret; din l-iskola għadha ħajja sal-lum u tiġbor fiha l-biċċa l-kbira taż-żagħżagħ. Dan l-ispirtu ta' lejaltà lejn il-Missjoni ta' l-Art Imqaddsa ġie kkonfermat fl-okkażjoni tal-konsagrazzjoni tal-Bażilika ta' l-Annunzjazzjoni, għax l-Eminenza Tiegħu l-Kardinal Garrone fl-istess jum tal-konsagrazzjoni poġġa l-ewwel ġebla ta' dar għax-xjuħ fuq il-għolja fejn hemm is-Santwarju tal-Madonna tal-Biża'. U ma ninsewx insemmu kif f'Nazaret ġew imwaqqfa skejjel ta' tagħlim speċjalizzat għall-Istudju ta' l-Arkeoloġija Biblika u Paleo-kristjana, qasam għammiel ta' tfittix, kif jixhdu l-ħafna pubblikazzjonijiet magħmula mill-Professuri tagħna ta' l-Istudju Bibliku tal-kunvent tal-Flaġellazzjoni.

Bħalma wieħed jista' jara l-inawgurazzjoni solenni tal-Bażilika ta' l-Annunzjazzjoni ma kenitx xi funzjoni sempliċi ta' għeluq ta' ġrajja meħuda għaliha weħedha fost tant xogħol ieħor tal-Kustodja; imma ġebla ġdida fil-bini spiritwali li għandu l-egħruq tiegħu fi tradizzjoni ta' sekli ta' l-Art Imqaddsa Franġiskana.

U billi t-tifħir ta' l-imgħoddi jkollu tifsir biss jekk jagħti tagħlima liż-żmien li ġej nixtieq inkellimkom biex infehemkom it-tifsir li għandu jkollha l-Art Imqaddsa llum għalina l-Franġiskani.

* * *

III. — L-GĦAN TA' L-ART IMQADDSA GĦALL-FRANĠISKANI TAL-LUM

Dan il-għan huwa mfisser wisq tajjeb bi kliem meqjus mill-Kostituzzjonijiet, li ġew pubblikati bħala prova fi Frar ta' din is-sena: "Barra minn dan din il-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa tkompli żżejjen b'għana spiritwali s-sejħa missjunarja ta' l-Ordni. Meta hija xxerred id-devozzjoni lejn il-Verb magħmul Bniedem, hija tkun qed tħabbar il-misteri tal-ħajja, passjoni, mewt u qawmien mill-imwiet ta' Kristu; tagħti xhieda ta' ħajja Franġiskana, u tgħin il-ħidma ekumenika tal-Knisja. Barra minn dan l-Ordni tagħna tħares l-Artijiet Imqaddsa

tal-Fidwa biex tgħin lill-fidili. Tiċċelebra l-liturġija mqaddsa f'dawk il-postijiet u f'ħafna pajjiżi oħra tal-Lvant Qarib, taħdem biex tgħin lill-fidili u lill-pellegrini, tassisti bl-għajnuna tagħha lill-insara tar-riti Orjentali, tfittex li tqarreb l-għaqda sħiħa tal-knejjes mifruda, u twieżen lil dawk li qegħdin ifittxu t-triq li tista' twassalhom għand Kristu" (Ara KK. GG. Nru. 74).

Qabel kollox il-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa trid tħares fl-Ordni il-

U dan li qegħdin ngħidu għall-missjunarji ta' l-Art Imqaddsa, irridu ngħiduh għall-Ordni kollu.

L-Ordni għandu f'idejh il-ħarsien ta' l-Art Imqaddsa; dan għandu jfakkarna fit-tjieba lejn il-Verb magħmul Bniedem, devozzjoni din li ġiet fdata f'idejna mill-Qdusija Tiegħu l-Papa Piju VI f'diskors li għamel fil-Kapitlu Ġenerali, meta qal: "Ulied San Franġisk, uru biċċar lill-għedewwa tal-Knisja li jixluħa li poġġiet l-interessi tagħha fi

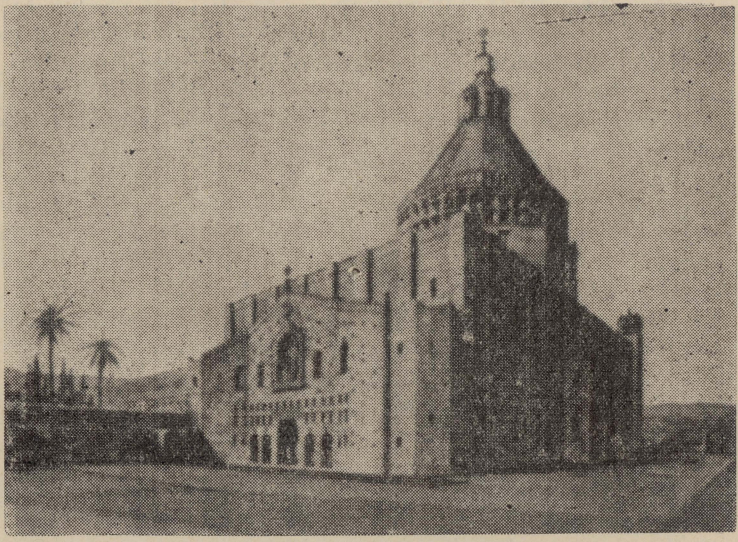

Il-Bażilka ta' Nazaret.

valuri spiritwali tagħha. L-istess Kostituzzjonijiet igħidu li "il-Patrijiet ta' l-Ordni, li jmorru jaħdmu fil-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa, għandhom ikunu konvinti li l-Artijiet Imqaddsa jgħinu tassew biex wieħed iqawwi s-sejħa tiegħu Franġiskana billi t-tagħlim tal-Verb magħmul Bniedem għandu jkollu post tassew sabiħ fl-ispiritwalità Franġiskana" (KK. GG. Nru. 147).

ħwejjeġ oħra — ta' tagħlim, ta' kultura, ta' prattika u mhux fi Kristu — li kemm San Franġisk, il-qaddis li ġie msejjaħ "*Vir catholicus et totus apostolicus*", kemm uliedu li ġew wara, huma tassew xhieda tal-"primat f'kull ħaġa" (Kol. I, 18) tassaltna li l-Knisja tistqarr u tiċċelebra f'ġieħ Sidna Ġesù Kristu".

Din id-devozzjoni lejn il-Verb magħmul Bniedem imxerrda fl-Ord-

ni mill-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa għandha tagħti lil din l-istess Kustodja *milja ta' xhieda evanġelika*, li għandha tiġi murija b'mod partikulari mill-istess reliġjużi li qegħdin igħixu u jaħdmu fl-Art Imqaddsa.

"Għalhekk — ikomplu jwissu l-istess Kostituzzjonijiet Ġenerali (Nru. 147) — ifittxu r-reliġjużi li jgħixu skond il-Vanġelu Mqaddes, b'mod li jkunu xhieda għall-bnedmin kollha, imma fuq kollox għall-pellegrini, f'dik l-istess art li minnha hareġ għall-ewwel darba l-messaġġ tas-salvazzjoni." B'dan il-mod il-ħarsien ta' l-Artijiet Imqaddsa — xogħol tassew qaddis fdat f'idejna mill-Knisja — ma jisfax biss xogħol materjali, imma jiżviluppa ruħu f'wirja ta' fidi u ta' ħeġġa spiritwali. Dan ikun jidher speċjalment fil-qima liturġika, u ta' tjieba li biħom nagħtu ħajja lill-artijiet imqaddsa; bl-għajnuna spiritwali u materjali li nagħtu lill-pellegrini, li biha nkabbru u nirrealizzaw l-imħabba universali fost l-aħwa tal-franċeskaniżmu; bl-eżempju ta' ħajja tassew evanġelika, imwettqa fix-xogħlijiet l-aktar baxxi moqdija f'dan is-servizz."

Imma jkun żball kbir kieku kellna ngħidu li l-qagħda tagħna fl-Art Imqaddsa hija aktar bħala *Għassiesa tas-Santwarji* milli bħala *Appostli tal-Vanġelu*. Il-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa twieldet qabel kollox biex tkun Provinċja Missjunarja: "Ħidma missjunarja speċjalment fost il-Mawmettani, li fosthom l-istess Patrijarka Missierna ried imur bħala missjunarju, imkebbes mix-xewqa tas-salvazzjoni ta' l-erwieħ u mix-xewqa tal-martirju" (KK. GG. No. 74 .

Il-frott ta' din il-ħidma missjunarja tiġi mseddqa u mkabbra bix-xogħol pastorali li għadu sejjer sal-lum, speċjalment fil-parroċċi u fl-għaqdiet insara u jkun tassew skond l-ispirtu ta' l-Ordni tagħna jekk inkomplu dan ix-xogħol billi nhejju 'l dawk li jridu jmorru jaħdmu bittagħrif sewwa ta' l-ilsna, u bi tħejjija pastorali, ukoll jekk tkun teknika, kif 'jitolbu ż-żmenijiet 'tal-lum.

Għan ieħor tal-ħidma tagħna għandu jkun il-ħidma ekumenika mad-diversi knejjes Insara, li ċertament għalina l-Art Imqaddsa toffri l-aħjar okkażjoni. Din il-ħidma ta' xejra pastorali hija ħafna adattata għal żmenijietna. Taqbel ma' l-ispirtu tal-Konċilju Vatikan II, u speċjalment maż-żjara li l-Qdusija Tiegħu l-Papa għamel lill-pajjiżi tal-Lvant Nofsani u b'mod partikulari lill-Art Imqaddsa. Kull sforz magħmul b'ċerta prudenza u mnebbaħ minn dan il-għan huwa kkunsidrat li jaqbel ħafna mal-ħidma ta' l-Ordni tagħna.

Max-xogħol li semmejna jeħtieġ li tingħaqad *il-ħidma* ta' xejra *soċjali*, xogħol li aħna diġa qegħdin nagħmlu fl-iskejjel, fl-opri ta' għajnuna karitatevoli, biex ngħollu speċjalment il-livell morali, kulturali u soċjali tal-popolazzjoni li qegħdin ngħixu fostha, id f'id ma' l-awtoritajiet lokali kemm ekkleżjastiċi kif ukoll politiċi u amministrattivi. Din il-ħidma, barra li tkompli tradizzjoni tajba u qadima, hija ta' attwalità kbira fi żmenijietna; u hi meħtieġa u mixtieqa fl-ambjent fejn qed inwettquha. B'dan il-mod inkunu qegħdin naqdu b'fedeltà kbira l-missjoni tagħna ta' karità, ta' mħabba u paċi proprju kif għallimna s-Se-

rafiku Missierna, meta għamel il-vjaġġ tiegħu missjunarju fil-Lvant.

Fi żmenijietna nħolqot fil-Kustodja ħidma ġdida, li kienet għal xi żmien xi ftit ittraskurata, irridu ngħidu t-tagħlim ta' l-istudji bibliċi, kemm dawk ta' xejra biblika kif ukoll dawk ta' xejra arkeoloġika, li għandhom bħala ċentru tagħhom l-istudju tagħna bibliku, magħqud ma' l-Università Antonjana ta' Ruma. Biex inkomplu nkabbru l-ħidma tagħna, kif jitolbu l-ħtiġijiet tal lum, f'dan iċ-ċentru tagħna kulturali żidna, mal-kors akkademiku ta' speċjalizzazzjoni, korsijiet oħra ta' aġġornamenti bibliċi - pastorali. B'hekk l-Art Imqaddsa, li fiegħda tmexxi dawn l-istudji, qiegħda toġroġ is-sehem tagħha biex tiġi studjata aħjar il-kelma t'Alla. M'għandux importanza inqas fil qasam ta' l-istudju, l-Istitut għall-Istudji Orjentali tal-Kajr, imwaqqaf fl-1948. Ukoll dan l-Istitut qed jiġi organizzat aħjar biex jieħu xejra importanti.

TWISSIJIET TA' L-AĦĦAR

Din il-kitba li tħażżet fl-okkażjoni tas-750 sena mill-mawra tal-Missier tagħna San Franġisk fil-Lvant u fl-Art Imqaddsa u tal-Konsagrazzjoni tal-Bażilika l-ġdida ta' l-Annunzjazzjoni f'Nazaret tingħalaq bi twissija, li nixtiequ li tiġi milqugħa b'sinċerità u b'serjetà mill-Ordni kollu. Din it-twissija noħduha mill-ġdid mill-Kostituzzjonijiet Ġenerali tagħna: "Fost il-Missjonijiet imbagħad li fihom qegħdin jaħdmu u jibqgħu jaħdmu b'ħeġġa l-patrijiet tagħna, għandna nħobbu b'mod partikulari dik il-missjoni li, sa mill-bidu tagħha, kienet provinċja missjunarja u li sa minn ħafna sekli, b'ordni tal-Knisja, ġiet mogħtija lill-Ordni, u saret il-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa. Hija tfakkarna fl-imħabba li s-Serafiku Missierna ġieb lill-Postijiet tal-Fidwa u lejn l-art li Kristu u l-Imqaddsa Ommu qaddsu bil-ħajja tagħhom fiha'' (KK. GG. n. 73).

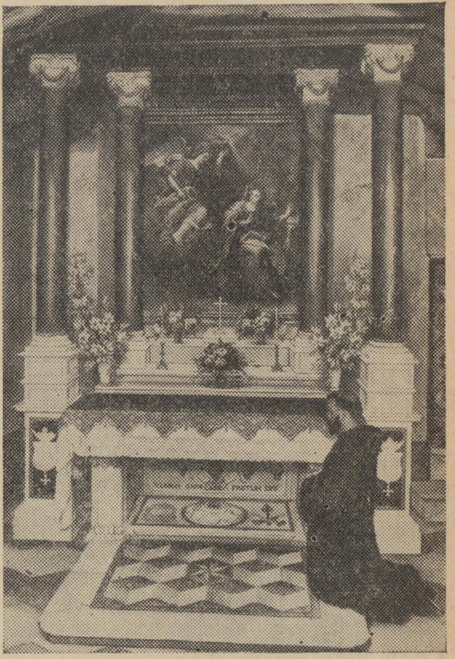

Il-Kappella fejn il-Madonna ġiet imħabbra.

L-istima li minnha jitkellmu l-Kostituzzjonijiet tagħna għandha titfisser b'imħabba partikulari għal din il-missjoni, li tiġbor fiha ċerti xejriet ta' vokazzjoni Franġiskana, u hija espressjoni ta' ħajja u ta' ħidma, mhux le ta' parti waħda, imma ta' l-Ordni kollu. Għalhekk kulħadd għandu jaħdem b'dan il-għan. Is-Superjuri ta' l-Ordni,

b'sens ta' responsabbiltà, iħossu li għandhom jaħdmu biex jagħrblu sewwa l-kwistjonijiet kollha, interni u esterni, tal-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa, u li jfittxu jħolluhom kif u kemm jistgħu.

Imma mbagħad huwa dmir ta' kull provinċja u ta' kull reliġjuż li jħossu li l-problemi ta' l-Art Imqaddsa huma wkoll il-problemi tagħhom. Għalhekk kull provinċja u kull reliġjuż għandhom iħossu d-dmir li jgħinu dawk il-ħidmiet u dawk l-istituzzjonijiet li għandhom bħala għan l-għajnuna spiritwali u materjali tal-Kustodja. Għandhom jaslu jifhmu wkoll il-għan spiritwali ta' din il-Kustodja fi ħdan l-Ordni b'vantaġġ kbir tal-benefatturi. Għalhekk mal-propaganda li għandhom jagħmlu biex jiġbru l-flus, għandhom jgħaqqdu ħidma ta' appostolat, ta' tjieba u ta' tagħlim li jkollu bħala ċentru lil Kristu u l-misteri tal-ħajja tiegħu fuq din l-art.

Imma fuq kollox qegħdin infittxu li l-Kustodja jkollha għad-dispożizzjoni tagħha persunal adattat, tant meħtieġ illum bħalma kien fl-imgħoddi. Għalhekk il-Kostituzzjonijiet tagħna jilqgħu dan l-appell tal-Kustodja u jistiednu lil: "Kull provinċja biex ikollha dejjem xi reliġjuż jew tnejn fil-Kustodja ta' l-Art Imqaddsa, bħala pledge tat-tjieba tagħha lejn il-Verb magħmul Bniedem, u li dawn ir-reliġjużi jibqgħu jaħdmu fil-Kustodja għallinqas għal erba' snin" (KK. GG. Art. 149).

Fost ir-reliġjużi li jridu jaħdmu fl-Art Imqaddsa, kif kienet xewqa tal-Missier Serafiku tagħna, u kif ġie mħażżeż kemm-il darba fil-liġijiet ta' l-Ordni jintgħażlu dejjem l-aħjar u dawk li jistgħu b'ħeffa jwettqu d-dmirijiet, li mhumiex ckejknin (kulturali, pastorali, soċjali, missjunarji u ekumeniċi) li għalihom jiġu msejħa.

Ir-reliġjużi mbagħad tal-Kustodja għandhom ifittxu jagħmlu ħilithom billi jkunu veri aħwa ta' dawn il-missjunarji ġodda, biex b'hekk jitwettqu aħjar it-twissijiet li jagħtu l-Kostituzzjonijiet tagħna. "Ir-reliġjużi kollha, ikkonsagrati 'l Alla bl-istess Regula, ikunu tassew familja waħda. Għalhekk, għalkemm m'humiex ulied ta' l-istess nazzjon u ma għandhomx l-istess kultura u drawwiet, għandhom ifittxu li jkunu qalb waħda magħqudin bir-rabta tal-paċi" (KK. GG. 45).

Ħalli ngħalqu din l-ittra bil-kliem li l-qatt minsi Papa Ġovanni XXIII tenna lill-Ordni tagħna: "Imqanqlin mill-eżempji sbieħ ta' missierijietkom, li mhux darba u tnejn, għal din il-kawża qaddisa, taw demmhom u ħajjithom, ir-reliżjużi għandhom jaħsbu kemm hija kbira din l-opra u kemm ġid għad tista' tagħmel ukoll illum fil-Knisja".

B'dawn il-ħsebijiet u b'dawn ix-xewqat, insellmulkom bħala aħwa u minn qalbna intukom il-Barka tagħna serafika.

Assisi, Santa Marija ta' l-Anġli, festa tar-Serafiku Missierna San Franġisk, 4 *ta' Ottubru*, 1969.

P. KOSTANTINU KOSER, O.F. M.
Ministru Ġeneral.